MIGRATIE

PERSOONLIJKE VERHALEN,
GROTE BEWEGINGEN
EN DE PLEKKEN DIE WE
THUIS NOEMEN

IOM UN MIGRATION | THE NETHERLANDS

DE BRAZILIAANSE KLOMPENDANS

Dit jaar organiseerde de Nederlandse forrógemeenschap de vierde editie van haar festival, Forró de Tamanco, een evenement dat vrijwel volledig door vrijwilligers wordt georganiseerd. De naam van het festival is geïnspireerd door het klassieke Forró nummer *Forró de Tamanco*. *Tamanco* is het Portugese woord voor houten klomp, een knipoog naar zowel de Braziliaanse oorsprong van Forró als een van de bekendste symbolen van Nederland.

Forró, een partnerdans afkomstig uit Brazilië, brengt mensen uit heel Europa en Brazilië samen. Hoewel Amsterdam al twee decennia een Forró-scene kent, begon de gemeenschap in Den Haag pas in 2019 vorm te krijgen met dansavonden. Deze dansavonden veranderden in 2021, toen de Braziliaanse docent Bruna Azevedo wekelijkse lessen ging aanbieden aan een groep die soms uit slechts twee studenten bestond. Tegenwoordig biedt Forró Den Haag zes lessen per week aan en reizen dansers uit het hele land naar Den Haag om deel te nemen. Veel dansers uit de gemeenschap erkennen dat mede door Azevedo's doorzettingsvermogen en visie, Den Haag is uitgegroeid tot een van de meest levendige Forró-centra van Nederland.

Volgens vrijwilliger Thanja is het duidelijk waarom Forró zo snel in de smaak valt. ‘De muziek is vrolijk, toegankelijk en uitnodigend.’ Zij ontdekte de dans toen ze in Stuttgart studeerde. Ze was gelijk om.

Forró staat bekend als een toegankelijke partnerdans waarbij de focus ligt op het maken van een connectie. ‘Wanneer ik dans, dan kan ik laten zien wie ik ben en kan ik oprecht contact maken met anderen,’ zegt een van de docenten. De ontspannen sfeer is een onderdeel van de charme van de dans. Sneakers zijn gebruikelijker dan dansschoenen en dansers worden aangemoedigd om verschillende rollen aan te nemen op de dansvloer.

Naast danslessen organiseert de stichting filmavonden, percussieworkshops en samba activiteiten. Zo willen ze de gemeenschap verbonden houden, met elkaar, en met de Braziliaanse cultuur en geschiedenis waaruit Forró voortkomt. Terwijl de dans nu over de wereld trekt, blijft het een sterke verbinding met haar Braziliaanse oorsprong hebben. ■

Een groot deel van je carrière heb je aan migratie gewerkt.

ALS MENSEN JOU VRAGEN WAT MIGRATIE BETEKENT, WAAR BEGIN JE DAN?

Ik begin meestal door te zeggen dat migratie geen onderwerp is dat ik heb ontdekt door rapporten te lezen, verschillende vormen van beleid mee te maken of door internationale bijeenkomsten bij te wonen.

Wanneer ik het woord *migratie* hoor, dan denk ik eerst aan mensen. Ik denk aan de mannen, de vrouwen en de kinderen die ik in Darfur, Zuid-Soedan, de Democratische Republiek van Congo, Haïti, hier in Europa en op andere plekken over de wereld heb ontmoet. Mensen die verdreven zijn door conflict, armoede, aardbevingen, orkanen, droogte, overstromingen, ebola, cholera en crises die de meesten van ons zich nauwelijks kunnen voorstellen. Ik denk aan families die langs de weg lopen met meer dan ze kunnen tillen. Ik denk aan de gemeenschappen die hun leven weer proberen op te bouwen na een ramp. Ik denk aan mensen die er jarenlang van hebben gedroomd om naar hun land van herkomst terug te keren en uiteindelijk een weg vonden om dat te doen. Ik denk aan leden van diasporagemeenschappen die er nooit mee zijn opgehouden om te denken aan hun land van oorsprong en vastbesloten waren om te investeren, bij te dragen en terug te geven.

Deze individuen hebben mij meer geleerd over migratie dan een studieboek, beleidsnota of conferentie ooit zou kunnen doen.

Maar migratie is niet alleen iets wat ik heb geobserveerd door anderen. Het is ook iets wat ik in me draag.

Ik denk aan mijn vrouw die ik in de Congo heb ontmoet. Ik denk aan vriendschappen die over continenten heen zijn opgebouwd, tijdens uitzendingen, vertrekken, vieringen en moeilijke tijden. Ik denk aan mijn kinderen die ik soms met een knipoog 'geboren migranten' noem. Zestien jaar lang hebben ze ons van continent naar continent gevolgd met alle verschillende talen, scholen en culturen van dien. Onderweg hebben ze iets geleerd wat veel migranten instinctief weten: thuis is niet altijd een bepaalde plek. Soms zijn het meerdere plekken tegelijkertijd.

Misschien is dat waarom ik altijd heb geloofd dat migratie, in de eerste plaats, een menselijke realiteit is. Dezelfde krachten die de eerste mensen er duizenden jaren geleden toe aanzetten hun vertrouwde omgeving te verlaten, drijven ook vandaag de dag migratie aan en zullen dat in de toekomst blijven doen: het streven naar veiligheid, kansen, kennis, welvaart, avontuur of simpelweg een beter leven.

'Thuis is niet altijd een bepaalde plek. Soms zijn het meerdere plekken tegelijkertijd.'

Wat veranderd is, is de schaal. Onze wereld is meer met elkaar verbonden en meer mobiel. Toch blijft de essentie van migratie constant. Het begint met een keuze.

Elke migrant herinnert zich die keuze. We herinneren ons de plek, de omstandigheden en het moment waarop blijven en vertrekken voor ons stonden als alternatieven. Wat volgt is een reis gevormd door kansen, veerkracht, tegenslagen, ontmoetingen, vriendschappen en soms puur geluk.

Dit magazine weerspiegelt die complexiteit. De pagina's belichten migratie in al haar vormen. Verschillende thema's, verschillende ervaringen, maar één gedeelde realiteit: mensen die zich verplaatsen op zoek naar een toekomst waarvan zij geloven dat die elders mogelijk is.

Migratie heeft me meer gegeven dan ik ooit voor mogelijk had gehouden toen ik voor het eerst besloot mijn thuis te verlaten. Het heeft me ervaringen gegeven, vriendschappen, nieuwe perspectieven en een familie. Bovenal heeft het mijn geloof versterkt dat de mobiliteit van mensen, wanneer die veilig, ordelijk en menselijk gebeurt, zowel de migrant als de maatschappij ten goede komt.

Ik hoop dat deze verhalen lezers helpen om migratie niet te zien als een abstract concept, maar als wat het werkelijk is: een menselijke reis die ons meer verbindt dan verdeelt. ■

Fabien Sambussy
Chief of Mission
Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) Nederland

Persoonlijke VERHALEN, grote BEWEGINGEN en de PLEKKEN die we THUIS noemen

p. 08

p. 12

p. 30

08 We zijn altijd onderweg

12 Thuis was waar mijn ouders waren

18 75 jaar in beweging

20 We bestaan. We leven. We horen erbij

22 Een verbijfsvergunning maakt je legaal, taal laat je meedoen

26 Er ontbrak altijd iemand

30 Er is moed nodig om terug te keren

34 Het gewicht van de koe

38 Hoe de naam Sjirk vanuit Idskenhuizen in Abokobi belandde

40 Tellen is kiezen: waarom migratiecijfers niet het hele verhaal vertellen

44 Wie is de arbeidsmigrant?

48 Het huis van Europa

p. 22

p. 26

p. 34

p. 38

Colofon
Voor je ligt het magazine Migratie, het magazine waarin IOM Nederland inzoomt op verschillende aspecten en vormen van migratie. Dit magazine zou te dik zijn als het elk onderdeel van migratie zou uitlichten, daarom is er een selectie gemaakt van een aantal verhalen.

Tekst & Bijdragen
Fabien Sambussy, Barbara Salewski-Ratering, Kamila van Maris, Inge Arntz, Marleen Elders, Ina Oenema, Sterre van Til, Tuba Kilinc, Sjirk Kuijper, Ramsey Nasr, Asmahan Mahmoud

Vormgeving
JUST — www.just.agency

Fotografie
Ivo van der Bent (p. 12–17, 26–29), Inge Arntz, Alexander Bee, IOM Archief, Lara Meguid, Pleuni Koopman

Visagie
Lena Dobbels (p. 12–17)

Uitgave & Contact
Internationale Organisatie voor Migratie
IOM Nederland Kantoor
Den Haag, Nederland
Tel.: +31 70 318 1500
Email: missionthehague@iom.int
P.O. Box 10796, 2501 HT Den Haag
www.netherlands.iom.int

Met dank aan
Sjirk Kuijper, Delilah Warcup-van Eyck, Ramsey Nasr

Copyright
© IOM Nederland 2026.
Deze publicatie is door IOM uitgebracht zonder formele redactionele controle.
Deze publicatie is uitgebracht zonder goedkeuring van de IOM Publications Unit (PUB) wat betreft de naleving van de merk- en stijlrichtlijnen van IOM. Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder schriftelijke toestemming.

WIJ ZIJN ALTIJD ONDERWEG

De Dikke Van Dale omschrijft migratie als *'het zich verplaatsen'* of *'het trekken, met name van een bevolking'*. Een keurige definitie, compact genoeg om tussen twee komma's te passen. Maar achter die paar woorden schuilt een van de oudste verhalen van de mensheid: dat van mensen die hun thuis verlaten, onderweg zijn en ergens opnieuw beginnen.

FOTO: Op 28 december 1960 vertrokken 124 migranten vanuit Amsterdam naar Sydney, Australië. Het ICEM hielp destijds honderdduizenden Europese migranten en vluchtelingen bij hun hervestiging.

HERINNERINGEN EN GEWOONTES REIZEN MEE

We doen het al zolang we bestaan. Polynesische zeevaarders lazen de sterren boven de Stille Oceaan. Nomadische gemeenschappen trokken met de seizoenen mee. Rijken ontstonden, breidden zich uit en verdwenen weer. Mensen verlieten huis en haard voor voedsel of veiligheid, voor werk, liefde, kennis of simpelweg de hoop dat het elders beter zou zijn. Soms voert zo'n reis naar de andere kant van de wereld en soms niet verder dan van het dorp naar de stad. De afstand verschilt, de impuls is hetzelfde: een bestaan zoeken dat meer belooft dan het vorige.

Ook nu bewegen mensen mee met een wereld die voortdurend verandert. Handel en kennis reizen over grenzen net als mensen dit doen. En wanneer klimaatverandering, een aardbeving, overstroming of conflict een omgeving onbewoonbaar maakt, vertrekken mensen uit noodzaak. En soms, als de rust terugkeert, gaan mensen terug. Anderen bouwen elders verder. Migratie is eigenlijk nooit één afgerond moment. Maar wie migreert, verplaatst nooit alleen een lichaam van de ene plek naar de andere. In de koffers en tassen reizen herinneringen en gewoontes over de hele wereld mee.

FOTO: Eind jaren 50 werden Russische Oudgelovigen via China naar Brazilië hervestigd. ICEM, de voorloper van IOM, speelde hierbij samen met UNHCR en de Wereldraad van Kerken een belangrijke rol.

Recepten duiken op in een nieuwe keuken en worden er een klassieker - zoals 'onze' babi pangang. Een melodie steekt een grens over en krijgt net een ander ritme. Woorden, technieken en ideeën vinden hun weg naar plekken waar ze nog niet bestonden. Wanneer mensen elkaar ontmoeten, ontstaan mengvormen die niet langer tot één oorsprong te herleiden zijn.

Vrijwel iedere samenleving draagt de sporen van zulke bewegingen. Steden groeien doordat nieuwe inwoners er aankomen. Economieën steunen op mensen die kennis, vakmanschap en ambitie meebrengen. Culturen staan niet stil, maar zijn levende verzamelingen van talen, smaken, gebruiken en verhalen die elkaar voortdurend beïnvloeden.

Migratie betekent daarom nooit alleen vertrek. Elk afscheid veronderstelt ook een aankomst. Tegenover wat iemand achterlaat, staat wat diegene elders toevoegt.

FOTO: Na het neerslaan van de Hongaarse Opstand in 1956 vluchtten circa 200.000 Hongaren hun land uit, van wie ongeveer 180.000 naar Oostenrijk.

Misschien begint een eerlijker gesprek over migratie precies daar: niet bij de vraag of mensen zich zullen verplaatsen, maar bij het besef dat zij dat altijd hebben gedaan.

Want migratie is geen afwijking van de menselijke geschiedenis, geen modern verschijnsel en geen trend die vanzelf weer overwaait of die we tegen kunnen houden. Mensen bewegen omdat zij dromen koesteren, mogelijkheden zien, veiligheid zoeken of een toekomst willen opbouwen die op hun huidige plek buiten bereik blijft.

Migratie is daarmee meer dan een verplaatsing op de kaart. Het is het verhaal van verandering en aanpassing, van verlies en verwachting, van de moed om te vertrekken en het geduld om opnieuw te beginnen. Dat verhaal is al duizenden jaren oud en zal zo lang de mens bestaat voortduren. ■

ELK AFSCHEID VERONDERSTELT EEN AANKOMST

THUIS WAS WAAR MIJN OUDERS WAREN

Delilah Warcup-van Eyck groeide op in onder andere Suriname, Soedan, Gambia en Indonesië en leerde al jong dat thuis niet per se een plek is. Een gesprek over opnieuw beginnen, de moed om van gedachten te veranderen en de verhalen die ons dichter bij elkaar kunnen brengen.

Wie als kind regelmatig verhuist, ontwikkelt misschien een bijzonder antwoord op de vraag waar thuis is. Voor Delilah Warcup-van Eyck was het in ieder geval geen vastomlijnde plek. Geen vertrouwd huis waarnaar het gezin steeds terugkeerde, geen straat waarin alle herinneringen samenkwamen, geen stad die vanzelf als thuis voelde. ‘Thuis was niet per se een locatie,’ vertelt ze. ‘Het was waar we als gezin op dat moment woonden.’

Haar vader werkte voor projecten in verschillende landen. Van jongs af aan raakte Delilah daardoor gewend aan vertrekken, aankomen en na een paar jaar opnieuw beginnen. Als kind stond zij niet bewust stil bij wat die voortdurende beweging met haar deed. Thuis was eenvoudigweg de plek waar haar vader en moeder waren. De rest van de familie woonde op afstand.

Wanneer het gezin in Nederland was, zag ze haar Surinaamse familie van vaderskant en haar Indische familie van moederskant. Vooral de uitbundiger aanwezige Surinaamse cultuur drukte een herkenbaar stempel op die bezoeken. Toch voelde zij zich niet het ene óf het andere.

‘Ik voelde me Surinaams, Indisch en Nederlands.’

Sommige dingen reisden overal mee naartoe. Haar vader zorgde er bijvoorbeeld voor dat er altijd bruine bonen met rijst op tafel konden verschijnen. Een gerecht als een klein, alledaags anker. Een vertrouwde smaak op steeds weer een andere plek.

Steeds de nieuwkomer

Tijdens haar basisschooltijd kreeg Delilah in het buitenland aanvankelijk les van haar moeder, met onderwijspakketten uit Nederland. Tussen twee buitenlandse projecten door ging ze soms enkele weken of maanden naar een Nederlandse school. Daar kwam ze terecht in een klas die al bestond, met kinderen die elkaar kenden en routines die voor haar nieuw waren.

Of ze zich toen werkelijk een buitenstaander voelde, vindt ze achteraf moeilijk te zeggen. Herinneringen uit je jeugd laten zich niet altijd netjes van gevoelens voorzien. Ze kan nu terugkijken en bedenken wat zo’n ervaring mogelijk met haar heeft gedaan, maar wil haar jongere zelf geen emoties toeschrijven die ze zich niet concreet herinnert.

Wel bleef een opmerking van een leerkracht hangen: ze zou niet zo goed aangepast zijn aan de groep. Lezen, schrijven en rekenen gingen gelukkig uitstekend.

Het woord ‘aangepast’ keert later in het gesprek terug. Delilah kan zich, denkt ze, gemakkelijk bewegen in nieuwe groepen. Tegelijkertijd plaatst ze een kanttekening bij het idee dat een mens zich voortdurend zou moeten aanpassen. ‘Als een paar basisregels van fatsoen vanzelfsprekend zijn, moet je verder toch gewoon een beetje kunnen zijn wie je bent? Wees fatsoenlijk, gedraag je, zie de ander altijd als je gelijke en doe dan lekker wat je zelf wilt. Pas je niet aan.’

Een zachte landing

Op haar zestiende kwam Delilah definitief terug naar Nederland. Het project van haar vader liep af en haar moeder was al eerder teruggekeerd. Haar ouders waren inmiddels uit elkaar. Ze kwam niet als een stil, afwachtend kind aan. ‘Ik was in Jakarta ook al hartstikke puber,’ zegt ze nuchter. Het grote verschil was dat ze in Nederland nog geen vrienden had.

Haar ouders probeerden haar landing zachter te maken. Via vrienden en kennissen brachten zij haar in contact met jongeren van ongeveer dezelfde leeftijd. Delilah herinnert zich een broer, een zus en de vriendengroep om hen heen. Zij waren iets ouder en hadden haar gemakkelijk als het jongere meisje dat erbij werd gezet kunnen beschouwen. In plaats daarvan namen ze haar volledig op. ‘Ze zijn zo lief en hartelijk geweest. Ik heb met hen twee heel warme jaren meegemaakt.’ ►

Met haar veelzijdigheid is actrice en voice-over Delilah Warcup-van Eyck (1975) niet meer weg te denken uit de Nederlandse media. Na haar acteeropleiding aan ArtEZ schitterde ze in geprezen series als Sphinx en De Ring. Naast haar acteerwerk leent de Amsterdamse haar stem aan talloze producties en ook de telefoonboodschap van de belastingdienst. In 2026 maakte ze bovendien diepe indruk op het grote publiek met haar opvallende deelnames aan Wie is de Mol? en De Slimste Mens.

De vriendschappen uit haar vroege jeugd zijn niet gebleven. Vanaf haar studententijd veranderde dat. De vriendinnen die zij rond haar achttiende ontmoette, zijn nog altijd haar beste vriendinnen. Alsof langdurige vriendschappen pas ruimte kregen toen ze zelf op één plek begon te landen.

Toch heeft ze nooit het gevoel gehad dat haar mobiele jeugd haar iets heeft afgenomen. Een vast huis of één stabiele plek om naar terug te keren heeft ze niet verloren, zegt ze, want ze had die vanaf het begin niet.

‘Het heeft me juist heel veel gegeven om zo op te groeien.’

De paradox van de koffer
Wie verwacht dat Delilah door al die verhuizingen een ontspannen inpakker is geworden, heeft het mis. Inmiddels kan juist het pakken van een koffer haar behoorlijk uit balans brengen. ‘Het gaat echt over de spullen en het inpakken. Daar kan ik helemaal op leeglopen. Ik ben dan onuitstaanbaar en iedereen gaat een beetje om me heen.’

Ze vertelt het met zelfspot, maar ziet ook een mogelijke verbinding met vroeger. Destijds betekende inpakken niet een weekend weg. Het betekende een ander land, een nieuw leven en een vertrek dat ingrijpend en definitief kon voelen. Zodra de koffer eenmaal dicht is, verdwijnt de spanning. Dan ligt alles buiten haar controle en kan ze zich daaraan overgeven.

Ook toen zij met haar eigen gezin overwoog naar het buitenland te verhuizen, bleef het uiteindelijk bij een korte gedachte. Nieuw-Zeeland en Engeland kwamen voorbij, omdat daar familie van haar man woont. Maar wat hen in Nederland houdt, zijn hun moeders. ‘Ik wil helemaal niet weg bij mijn moeder. En hij wil zijn moeder ook niet achterlaten.’

Na een jeugd waarin thuis steeds met haar ouders meebewoog, is nabijheid nog altijd belangrijk.

De moed om van gedachten te veranderen
Wanneer het gesprek verschuift naar het Nederland van vandaag, wordt Delilah serieuzer. Ze maakt zich zorgen over polarisatie en de invloed van desinformatie. Niet omdat mensen van mening verschillen, maar omdat het steeds moeilijker lijkt om werkelijk nieuwsgierig te blijven naar elkaar.

Wat haar hoop geeft, zijn juist de uitzonderingen. Ze noemt documentairemaker Qian van Binsbergen, die in de serie *De Witte Man* onderzoekt hoe de bevoorrechte maatschappelijke positie van de witte man verandert en hoe mannen hiermee omgaan. Wat Delilah raakt, is niet per se wat er gezegd wordt, maar vooral hoe van Binsbergen aan het werk gaat. ‘Hoe kalm zij daar zit, hoe rustig, en hoe ze daarin slaagt om te luisteren en het gesprek te voeren. Dat vind ik fascinerend en prachtig.’

Een vergelijkbaar moment trof haar bij het zien van een teaser voor *Sander en de Kloof 2* van Sander Schimmelpenninck. In één van de gesprekken vertelt een vrouw dat ze een open dag van een asielzoekerscentrum bezocht om zelf binnen te kijken. Daarna keek ze anders naar haar eerdere aannames en gaf toe dat ze daar best wel schaamte over had. ‘Als zo iemand dat zegt, krijg ik een soort tranen in mijn ogen. Omdat ik het zo dapper vind dat ze van gedachten durft te veranderen.’

Het is een eenvoudige gedachte, maar misschien ook een radicale in een tijd waarin standpunten vaak belangrijker lijken dan gesprekken. ‘Ik gun iedereen dat ze van gedachten durven te veranderen.’

Verhalen als brug
Dat geloof in ontmoeting en verbeelding loopt als een rode draad door haar leven. Niet toevallig zoekt Delilah die ook in literatuur, theater en film. Waar anderen misschien naar talkshows of nieuwsprogramma’s grijpen, vlucht zij, zoals ze het zelf omschrijft, liever in literatuur, film of kunst.

‘Theater is voor mij bijna een religie.’

Samen in een zaal zitten. Het licht dat uitgaat. Met volle aandacht kijken naar een leven dat niet het jouwe is, maar dat het had kunnen zijn. Volgens Delilah schuilt daarin iets wezenlijks.

Een verhaal nodigt niet uit om onmiddellijk een oordeel te vellen. Het vraagt je eerst om te kijken. ‘Je zit samen te kijken naar iets wat jou had kunnen gebeuren. Of je ziet: zo is het voor iemand anders. Ik geloof echt dat het je kan helpen iets te begrijpen wat je anders misschien niet zou zien.’

Diezelfde zoektocht herkent ze in twee boeken die haar recent bijzonder raakten. In *Wij zijn hier door jullie. Een verzwegen geschiedenis* beschrijft Ragna Indra Heidweiller de geschiedenis van haar Hindoestaans-Surinaamse voorouders en werpt ze een licht op de vaak verzwegen, pijnlijke geschiedenis en uitbuiting van Hindostaanse contractarbeiders op de Surinaamse plantages na de afschaffing van de slavernij. In *Grenzend aan liefde* schrijft Karin Amatmoekrim over hoe Nederland er vandaag uitziet, over migranten die deel zijn van die samenleving en over de vraag hoe we met elkaar verder kunnen. Het boek fungeert als een pleidooi om angst en uitsluiting te vervangen door openheid en menselijke toenadering.

Voor Delilah zijn het hoopvolle en belangrijke boeken. Ze zoekt verhalen die niet alleen vertellen dát een samenleving verandert, maar ook vragen hoe iets zo gekomen is. Welke geschiedenis ging eraan vooraf? Wat zijn de feiten? En hoe kan kennis van het verleden ruimte maken om vooruit te kijken? ‘Ik hoop dat veel meer mensen die een verhaal te vertellen hebben dat hieraan raakt, een manier vinden om het naar buiten te brengen.’

Hoop begint bij aandacht
Dat geloof in verhalen is niet naïef. Delilah weet hoe gemakkelijk somberheid de overhand kan krijgen. Toch voelt ze hoop wanneer mensen samenkomen om zich tegen onrecht uit te spreken. Ze voelt hoop wanneer iemand een ander werkelijk probeert te ontmoeten. En wanneer verhalen niet alleen posities bevestigen, maar iets openbreken.

Aan het einde van het gesprek krijgt Delilah de vraag welke levensles zij zou meegeven aan iemand die ergens opnieuw moet beginnen. Ze aarzelt. Grote lessen laten zich moeilijk samenvatten. Eerst noemt ze respect voor de ander. Dan maakt ze het kleiner en tegelijkertijd veel groter:

‘Wees goed...Wees goed!’ en dan voegt ze toe **‘...en dat wil ik ook tegen de mensen zeggen die al op DIE plek wonen.’** ■

75 JAAR IN BEWEGING

De geschiedenis van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) volgt al 75 jaar een wereld in beweging. Opgericht in 1951 om miljoenen ontheemde Europeanen te hervestigen, groeide IOM uit tot een wereldwijde organisatie met 174 lidstaten en kantoren in meer dan 100 landen. Sinds 1991 is IOM ook actief in Nederland, onder meer rond vrijwillige terugkeer, hervestiging, gezinshereniging, integratie en migratie en ontwikkeling. Het uitgangspunt bleef hetzelfde: humane en ordelijke migratie komt migranten én samenlevingen ten goede.

1951

Oprichting in Brussel
De PICMME wordt opgericht om circa 11 miljoen door de oorlog ontheemde Europeanen te helpen hervestigen, vooral naar Noord- en Zuid-Amerika en Australië.

1956

Hongaarse vluchtelingencrisis
Na de Hongaarse opstand helpt ICEM 180.000 gevluchte Hongaren vanuit Oostenrijk en Joegoslavië naar een nieuw thuisland.

1968 1969

Praagse Lente
ICEM biedt in Wenen onderdak en ondersteunt 40.000 Tsjechoslowaakse vluchtelingen bij hervestiging vanuit Oostenrijk, een politiek gevoelige operatie tijdens de Koude Oorlog.

1975 1982

Vietnamese bootvluchtelingen en Indochinese hervestiging
Na de val van Saigon ondersteunt ICEM de opvang, het transport en de hervestiging van honderdduizenden vluchtelingen uit Vietnam, Laos en Cambodja. De wereldwijde rol leidt in 1980 tot de naam Intergovernmental Committee for Migration (ICM).

1973

Hervestiging Chilenen
ICEM registreert en hervestigt 25.000 Chileense politieke gevangenen, asielzoekers en gezinsleden in 38 opvanglanden.

1990 1991

Golfcrisis
Tijdens de Golfoorlog helpt IOM honderdduizenden gestrande arbeidsmigranten uit Azië en Afrika via noodcorridors veilig uit Koeweit en de regio terug te keren.

1991

Opening kantoor IOM Nederland
Op verzoek van de Nederlandse overheid opent IOM een kantoor in Den Haag voor vrijwillige terugkeer. Later volgen activiteiten rond gezinshereniging, integratie en kennisuitwisseling via diaspora-experts.

1994

Rwandese Genocide
Na de genocide ondersteunt IOM 1,2 miljoen Rwandezen bij terugkeer uit buurlanden, kampbeheer en essentiële gezondheidszorg.

2026

Middellandse Zee blijft dodelijkste migratieroute
Volgens IOM's Missing Migrants Project blijft de centrale Middellandse Zeeroute de dodelijkste ter wereld. Sinds 2014 zijn er minstens 26.859 mensen omgekomen of vermist; het werkelijke aantal ligt waarschijnlijk hoger.

2022

Oorlog in Oekraïne
Na de Russische invasie vluchten miljoenen mensen uit Oekraïne. IOM ondersteunt ontheemden onderweg, bij opvang en bij terugkeer, terwijl sommigen ondanks de risico's naar huis reizen.

2018

Hulp aan Rohingya
IOM speelt in Cox's Bazar, Bangladesh, een centrale rol in de humanitaire hulp aan Rohingya die uit Myanmar zijn gevlucht.

2020 2021

Wereldwijde COVID-19 Respons
Tijdens de pandemie ondersteunt IOM overheden en migranten wereldwijd, onder meer met vaccinatieposten in Congo en voorlichting, screening en tests in Afghanistan.

2016

IOM wordt VN-organisatie
IOM treedt formeel toe tot de VN-familie als gelieerde organisatie. De overeenkomst wordt in New York ondertekend door VN-secretaris-generaal Ban Ki-moon en IOM-directeur-generaal Bill Swing.

2015

Toename Migratie via de Middellandse Zee
IOM breidt hulp langs de Europese migratieroutes uit en levert naast operationele ondersteuning ook data en beleidsadvies voor het debat over migratie.

1999

Ontheemding Kosovo*
IOM en UNHCR organiseren repatriëring vanuit de voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië naar Kosovo.

2011

Evacuatie uit Libië
Tijdens het geweld na de Arabische Lente helpen IOM en UNHCR ruim 200.000 arbeidsmigranten Libië te verlaten en naar Afrika en Azië terug te keren.

*Alle verwijzingen naar Kosovo dienen te worden begrepen in de context van Resolutie 1244 (1999) van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Via een humanitair evacuatieprogramma worden circa 80.000 Kosovaren naar 30 gastlanden gebracht. Later dat jaar ondersteunt IOM ook terugkeer naar huis.

WE BESTAAN. WE LEVEN WE HOREN ERBIJ.

Migratie en internationale vraagstukken vormen een rode draad in het leven en werk van Tuba Kilinc. Ze groeide op in Amsterdam, waar ze een groot deel van haar jeugd ongedocumenteerd leefde. Na haar bachelor International Studies volgde ze de master Governance of Migration and Diversity. Tussen alle internationale thema's door is er één identiteit waar ze minstens zo trots op is: die van rasechte Amsterdammer.

Ik ben geboren en getogen in Amsterdam. Net als mijn zus en mijn drie broertjes. Amsterdam was, en is nog steeds, thuis. Ik groeide er op, sprak Nederlands, ging naar een Nederlandse school, had Nederlandse vrienden en kende de straten van de stad uit mijn hoofd. En toch ben ik een groot deel van mijn jeugd ongedocumenteerd geweest.

Mijn ouders kwamen in 1991 naar Nederland, op zoek naar een beter leven en een hoopvolle toekomst. Vijf jaar later werd ik geboren, als dochter van een Turkse vader en een Circassische moeder. Door veranderingen in het Nederlandse migratiebeleid en de invoering van de Koppelingswet verloor ons gezin uiteindelijk de verblijfsstatus.

Mijn ouders leefden vijftien jaar zonder verblijfsvergunning. Ikzelf twaalf jaar.

Als kind begreep ik daar weinig van. Hoe kon een wet, een verblijfsvergunning of simpelweg een stuk papier bepalen of ik ergens thuishoorde? Voor mij bestond die twijfel helemaal niet. Ik sprak Nederlands. Ik dacht in het Nederlands. Ik ging hier naar school, speelde in het Erasmuspark en droomde hier van mijn toekomst. Amsterdam was het enige thuis dat ik kende.

Toch vertelde de werkelijkheid op papier iets anders.

Mijn moeder heeft in die periode 39 dagen lang deelgenomen aan een hongerstaking. Samen met veertien andere vrouwen streed zij voor verblijfsdocumenten, voor haar gezin en voor een toekomst waarin haar kinderen niet langer in onzekerheid hoefden op te groeien.

Ik was toen tweeënhalf jaar oud.

Natuurlijk begreep ik niet waarvoor mijn moeder streed. Ik wist alleen dat ik haar miste. Af en toe mocht ik kort bij haar zijn. Voor mij was dat op dat moment genoeg. Ik was gewoon blij dat ik even bij mama mocht zitten. Als kind voelde ik me veilig bij haar, terwijl ik nu pas begrijp hoe onzeker en onveilig de wereld om ons heen eigenlijk was.

Toen ik twaalf was, kregen we uiteindelijk een verblijfsvergunning.

Pas toen ik ouder werd, begon ik te beseffen hoeveel die eerste twaalf jaar mij hebben gevormd. Ze hebben mij geleerd dat migratie nooit alleen gaat over grenzen, wetten, cijfers of verblijfsdocumenten. Achter iedere beslissing staat een mens. En achter ieder mens zit een verhaal.

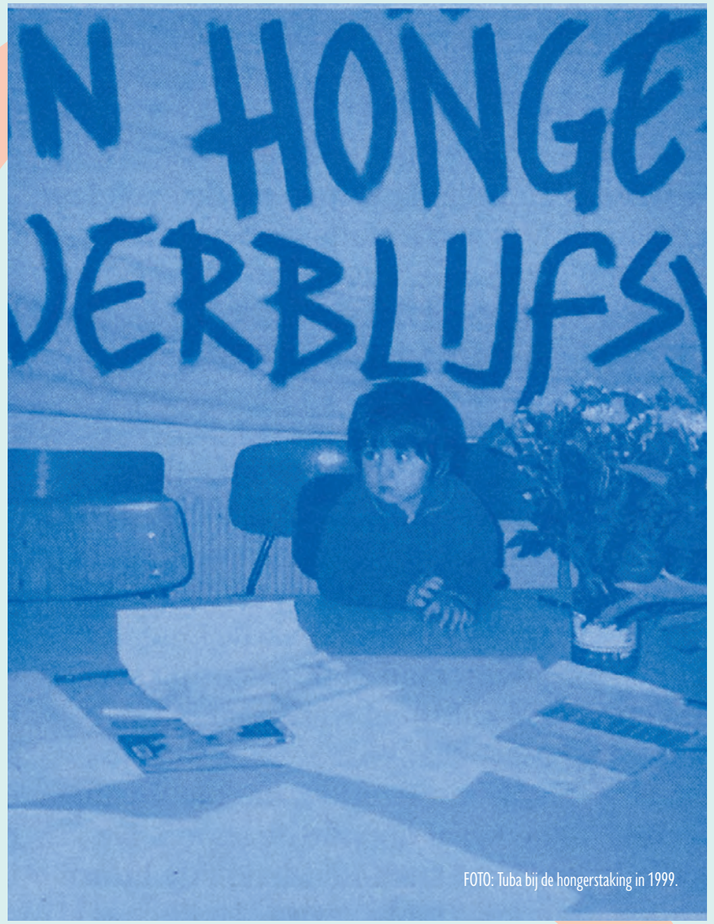

FOTO: Tuba bij de hongerstaking in 1999.

Mensen migreren om allerlei redenen. Voor veiligheid, liefde, familie, kansen, nieuwsgierigheid of simpelweg de hoop op een beter leven. Die verhalen passen niet altijd netjes binnen de hokjes waarin beleid mensen probeert te plaatsen.

Misschien is dat ook waarom mijn werk vandaag zo persoonlijk voor mij is. Ik heb Governance of Migration and Diversity gestudeerd en werk nu bij IOM, waar ik migranten begeleid bij vrijwillige terugkeer en herintegratie. Ooit was ik zelf het kind over wie migratiebeleid besliste. Vandaag werk ik binnen datzelfde complexe speelveld en zit ik tegenover mensen die ieder hun eigen verhaal, zorgen en toekomst hebben.

Ik begrijp dat migratiebeleid nodig is. Maar ik weet ook hoe dat beleid aan de andere kant kan voelen. Hoe iets wat op papier een besluit, regel of procedure is, in het leven van iemand anders jarenlang kan doorwerken.

Dat is misschien wel de belangrijkste les die mijn eigen verhaal mij heeft geleerd: voordat iemand een migrant, een dossiernummer of een verblijfsstatus is, is diegene een mens.

Een mens met een familie.
Met dromen. Met herinneringen.
Met een plek die als thuis voelt.

We bestaan. We leven.
We horen erbij. ■

EEN VERBLIJFSVERGUNNING MAAKT JE LEGAAL...

Bij taalschool *Iedereen aan Boord* leerden asielzoekers vanaf hun aankomst Nederlands, nog voordat duidelijk was of zij in Nederland mochten blijven. Vier leerlingen laten zien dat taal ook nodig is om contact te maken, jezelf uit te spreken en mee te doen.

'Wanneer is iets literatuur?' begint Sanne Terlouw de les aan vier gevorderde leerlingen uit Turkije, Syrië en Angola. Na twee jaar intensieve les, vier dagen per week, spreken en lezen ze op B1-B2-niveau. Vandaag buigen ze zich over Nederlandse literatuur.

Nermin begint aan een antwoord, maar komt er niet helemaal uit. 'Gaat goed,' zegt Sanne. 'Probeer het nog eens.' Even later filosoferen de leerlingen over het nut van literatuur. Op het digibord verschijnt een lijstje: *gedrag, moraal, plezier, emoties, taal verbeteren.* Het is donderdagochtend in het leslokaal achter Sannes garage.

Sanne richtte *Iedereen aan Boord* samen met haar dochter Laura Faber op. Zij richtten zich op asielzoekers die nog niet wisten of zij in Nederland konden blijven. Hun uitgangspunt: ook zonder zekerheid hebben mensen vanaf dag één baat bij taal, structuur en contact. De persoonlijke aanpak werkte, maar bij gebrek aan subsidie kreeg het project geen vervolg. Sanne geeft de lessen nu onbetaald.

'Ook zonder zekerheid hebben mensen vanaf dag één baat bij taal, structuur en contact.'

De groep opent *Code Plus*, leergang vier van Nederlands voor anderstaligen. Vandaag lezen ze een artikel over Hella Haasse. Nicolau leest de eerste alinea voor. Wanneer hij het einde van een woord inslikt, grijpt Sanne in. Ook een punt moet tijdens het voorlezen te horen zijn. 'Dat moet te horen zijn in je intonatie.'

'We hebben een vraag overgeslagen,' merkt Taima op. Ze wijst op de vraag naar het doel van de tekst, een onderdeel dat zij moeilijk vindt.

Het artikel gaat over Haasses werk en haar achtergrond in Nederlands-Indië. Sanne vertelt over de koloniën die Nederland had. 'Ik ben er niet trots op,' voegt ze toe. Ze bespreken moeilijke woorden zoals plantage en rubber. Nicolau weet wat rubber is, maar zoekt naar de juiste Nederlandse woorden om het uit te leggen.

'Het leuke is dat de stof echt interessant is, en best ingewikkeld,' zegt Sanne. Juist doordat de teksten inhoudelijk iets van de leerlingen vragen, wordt ook de taalles interessanter. Ze leren nieuwe woorden en grammatica terwijl ze met elkaar praten over geschiedenis en cultuur.

Daarna lezen ze een fragment uit Oeroeg. De ik-persoon in het boek wil niet naar Nederland. Het is er koud, nat en de straten zijn saai. Dat laatste herkennen de leerlingen. Vergeleken met hun landen van herkomst is het in Nederland's avonds stil op straat.

Pauze. ►

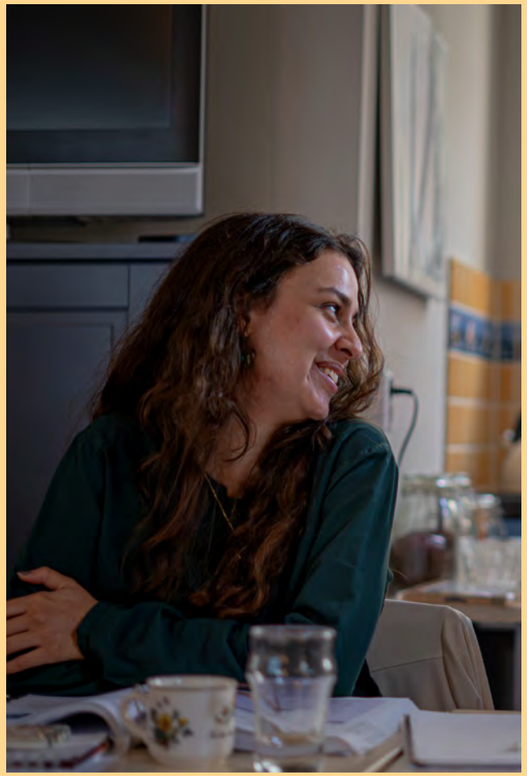

...TAAL LAAT JE MEEDOEN

Sümeyra zet koffie in het keukentje naast het lokaal. Het is duidelijk dat ze dit niet voor het eerst doet. Gevraagd naar haar favoriete Nederlandse woord denkt ze even na. ‘Gezellig,’ zegt ze dan.

Samen brengen de leerlingen veel talen mee. Sümeyra spreekt Turks. Taima en Nermin spreken Arabisch. Taima spreekt daarnaast Spaans, Nermin Engels. Nicolau blijkt een ware polyglot. Naast Portugees spreekt hij Kikongo, Lingala, Russisch, Frans en Spaans. Nederlands is ongeveer zijn zesde of zevende taal. Toch is het leren van nóg een taal niet vanzelfsprekend. Sümeyra merkt dat haar Engels achteruit is gegaan sinds ze Nederlands leert. Voor Nermin blijft vooral spreken een uitdaging. ‘Ik moet oefenen, maar ik heb niemand om Nederlands mee te spreken.’

‘Je kunt heel lang uit boeken leren, maar dat is niet genoeg om een taal werkelijk te kunnen spreken.’

Nederlanders schakelen bovendien snel over op Engels wanneer iemand naar woorden zoekt. Dat is misschien behulpzaam bedoeld, maar het ontneemt leerlingen ook de gelegenheid om te oefenen. ‘Je kunt heel lang uit boeken leren,’ zegt Nermin, ‘maar dat is niet genoeg om een taal werkelijk te kunnen spreken.’

Voor deze leerlingen is taal meer dan een grammaticale puzzel. Sümeyra vertelt hoe ze na haar verblijf in het azc een woning toegewezen kreeg. In dezelfde week ontving ze een uitnodiging om aan haar inburgeringscursus te beginnen. Terwijl ze haar huis nog moest inrichten, werd alweer iets nieuws van haar verwacht.

Ze probeerde uit te leggen dat het te veel was. De cursus werd een week uitgesteld, maar Sümeyra voelde zich niet echt begrepen. ‘Dan voel ik dat ik geen kracht meer heb om de dialoog voort te zetten.’

Ook de manier waarop in Nederland over migratie wordt gesproken, komt ter sprake. Woorden als *instroom* en *uitstroom* maken van mensen bijna een beweging of getal. Taima heeft het gevoel dat vooral de negatieve kant wordt gezien. Mensen vragen haar of ze teruggaat naar Syrië. ‘Wij zijn hier niet voor ons plezier,’ zegt ze. ‘We hebben gevaarlijke dingen meegemaakt in ons land en proberen hier een nieuw leven op te bouwen.’

Daarom vindt Taima het belangrijk dat mensen zo snel mogelijk Nederlands leren. Zonder taal kun je moeilijk vertellen wat je denkt, uitleggen wat je nodig hebt of contact maken. Sümeyra verwoordt het met een uitspraak die ze van een vriend hoorde: ‘Een verblijfsvergunning maakt ons legaal, maar de taal maakt ons onderdeel van het sociale leven.’

Na de pauze.

De leerlingen bekijken een fragment uit de verfilming van Oeroeg. Nicolau herkent daarin iets uit zijn eigen schooltijd in Angola. Net zoals Oeroeg Nederlandse plaatsnamen moest leren, leerde hij de topografie van Portugal, het voormalige koloniale moederland.

Tot slot leest de groep een fabel van Toon Tellegen over de eekhoorn en de mier. De tekst leidt tot een gesprek over verschillende ideeën over het hiernamaals. De leerlingen begrijpen deze vorm goed, ook al, of misschien juist omdat, de betekenis niet letterlijk wordt uitgelegd.

Volgens Sanne kunnen zulke gesprekken alleen ontstaan als leerlingen zich vertrouwd voelen. ‘Veiligheid is een beetje een modewoord,’ zegt ze, ‘maar het is voor ons in de les belangrijk om vertrouwen te kweken en een sfeer te creëren waarin alles besproken kan worden.’

Als iemand niet komt opdagen, bellen de docenten. Ook houden ze rekening met trauma’s en psychische klachten, waardoor iemand soms tijdelijk geen lesstof kan opnemen. Eisen stellen mag, vindt Sanne, maar daar moet begrip naast staan. Leerlingen mogen zich geen nummer voelen.

Dan is het tijd voor het huiswerk. De leerlingen moeten de tekst van Toon Tellegen zo mooi mogelijk inspreken en naar Sanne sturen. ‘Liefst niet pas op donderdagochtend,’ voegt ze eraan toe. ■

In een woonkamer in Assen ontmoeten we de zesjarige Omar en zijn familie: Oma Noor en vader Jamil en halfbroertje Abdeen.* Iedereen is druk in de weer en de tafel staat vol met eten. Voor onze komst hebben ze een typisch Arabisch ontbijt klaargemaakt. Er staat zelfgemaakte Syrische kaas, eieren, groenten, makdous (baby aubergines gevuld met paprika en walnoot), plat Libanees brood en thee op tafel. Want bij ontbijt hoort thee. Afslaan is geen optie, dus we gaan in op hun warme welkom.

ER ONTBRAK ALTIJD IEMAND

Omar is pas sinds kort in Nederland. Na jaren gescheiden te zijn van zijn vader en oma, zijn ze eindelijk weer bij elkaar. Zijn familiegeschiedenis begint al ruim voor zijn geboorte. Zijn ouders verlaten Syrië in 2012 vanwege de oorlog en vestigen zich in Libanon, op zoek naar veiligheid en betere leefomstandigheden. Daar wordt Omar geboren. Maar een jaar na Omars geboorte gaan zijn ouders uit elkaar.

Omars moeder hertrouwt in Syrië, terwijl zijn vader Jamil ondertussen met zijn eigen moeder naar Nederland vertrekt. Hij is vastberaden om zijn zoon zo snel mogelijk ook naar Nederland te halen. Van bekenden en instanties heeft hij vernomen dat gezinshereniging mogelijk is zodra hij zelf een verblijfsvergunning heeft. ►

*Om privacyredenen zijn de namen gefingeerd.

‘Toen ik afscheid van Omar nam, kon hij amper lopen. Op het vliegveld rende hij naar me toe. Op dat moment realiseerde ik me hoeveel tijd verstreken was.’

Na de scheiding woont Omar bij zijn moeder in Syrië, maar volgens de familie kan hij niet meer bij haar blijven wonen nu ze een nieuw gezin heeft. Omar gaat daarom bij zijn oom in Libanon wonen in afwachting van de aanvraag voor gezinshereniging die Jamil meteen heeft ingediend zodra hij zijn verblijfsvergunning kreeg.

Dat Omar als Syrisch kind in Libanon geboren is, maakt de situatie om documenten voor zijn reis te regelen complexer. Naast een geboorteakte zijn extra documenten nodig. Bovendien moet er toestemmingen komen van de Libanese autoriteiten dat Omar het land mag verlaten. Het verkrijgen van die documenten blijkt ingewikkeld. Als de IND de aanvraag voor gezinshereniging goedkeurt, trakteert Jamil iedereen op het azc op zoetigheden en toetjes om het goede nieuws te vieren. Toch moeten ze nog langer geduld hebben, want door de bureaucratische vereisten kan Omar niet vertrekken. Voor de familie voelt het alsof er na iedere opgeloste hindernis een nieuw obstakel volgt.

Terwijl er gewacht wordt op de juiste documenten en toestemmingen, groeit Omar in Libanon op zonder zijn ouders. Jamil probeert vanuit Nederland de komst van Omar op allerlei manieren te versnellen. Ondertussen hertrouwt ook hij en krijgt hij met zijn echtgenote twee kinderen, een zoon en een pasgeboren dochter. Hij vindt fulltime werk als postbezorger. Zijn moeder, broer en zus wonen op enkele minuten rijden van het azc.

Ondanks dat Jamil omringt is door familie, blijft Omars afwezigheid dagelijks voelbaar. ‘Er ontbrak altijd iemand’, vertelt Jamil. ‘Mijn zoon hoorde bij ons te zijn.’

Drie jaar na de goedkeuring om Omar naar Nederland te halen, komt er eindelijk beweging in de zaak. Via Vluchtelingenwerk Nederland komt Jamil in contact met IOM. IOM kan ondersteuning bieden bij de laatste administratieve obstakels die Omars reis naar Nederland nog in de weg staan. Binnen een maand kan Omars reis naar Nederland georganiseerd worden, vanwege zijn jonge leeftijd begeleidt een medewerker van IOM Libanon hem tijdens de reis.

Op de dag van aankomst staat de familie vol spanning op Schiphol. Na vijf jaar kan Jamil zijn inmiddels zesjarige zoon eindelijk weer vasthouden. Met een grote glimlach laat hij het filmpje van de hereniging zien. ‘Ik kon het niet geloven,’ vertelt hij. ‘Na zo’n lange tijd was het moment eindelijk daar.’

‘Toen ik afscheid van Omar nam, kon hij amper lopen. Op het vliegveld rende hij naar me toe. Op dat moment realiseerde ik me hoeveel tijd verstreken was.’ De jongen die hij terugziet op het vliegveld, is niet meer het kleine kind van wie hij afscheid had genomen. ‘Hij is zo groot geworden.’

De familie zit opnieuw in een periode van veranderingen en aanpassing. Jamil woont met zijn vrouw, Omars broertje en zusje op het azc en wacht erop dat hij met zijn gezin in een eigen huis of appartement terecht kan. Omar woont bij oma Noor in haar appartement, waar het rustiger is dan op het azc. Hij heeft tijd nodig om te wennen aan Nederland en aan zijn familie. De familie leert elkaar opnieuw kennen. Voor alle gezinsleden is dit zoeken. In de jaren dat zij van elkaar gescheiden waren, hebben ze veel momenten uit Omars jonge leven gemist. Nu bouwen ze stap voor stap aan een nieuwe band.

Omar voelt zich het fijnst bij zijn oma. Verder houdt hij van tekenen en van buitenspelen met de kinderen op school. Zelf zegt hij dat het in Nederland fijner is dan in Syrië of Libanon. Ook zijn de straten hier schoner. Het contact met zijn moeder loopt via videobellen. Oma Noor stuurt haar regelmatig filmpjes van Omar, van hoe hij speelt en eet.

Het geluk zit voorlopig in kleine, alledaagse dingen. Samen wandelen, met elkaar aan tafel zitten en de kinderen samen zien spelen. Na jaren wachten zijn ze weer samen en is er niet langer iemand die ontbreekt. ■

FOTO: Solomon in de gelagkamer in de Diaconie te Amsterdam.

ER IS MOED NODIG OM TERUG TE KEREN

Solomon begeleidde tijdens zijn werk voor IOM duizenden mensen met vrijwillige terugkeer. Als hij na 26 jaar in dienst bij IOM met pensioen gaat keert ook hijzelf terug naar Ethiopië, het land dat hij op zijn 19e verliet. We spreken elkaar online, vanuit zijn appartement in Addis laat hij het uitzicht zien. Een groene wandelstrook, de stad en daarachter de bergen. Het wordt een gesprek over privileges, herinneringen en identiteit, zonder stroomonderbreking, en stroomonderbreking is zeldzaam vertelt Solomon.

Voor het interview schrijft hij dat zijn situatie fundamenteel anders is dan de mensen die hij begeleidde. Hij is met pensioen, heeft financiële zekerheid en naast zijn Ethiopische nationaliteit ook de Nederlandse. ‘Een geprivilegieerde wereldburger,’ noemt hij zichzelf. ‘Wat ik wel herken zijn de kleine maar waardevolle dingen, zoals de geuren, geluiden, het licht en het eten die je meteen terugbrengen naar je jeugd en de vreemdheid die er ook is. Dat besef dat ik tegelijkertijd thuis ben en vreemdeling in mijn eigen land kan zijn.’

Oude plek, nieuwe uitdagingen

Solomon vertelt dat terugkeren niet makkelijk is, je moet je opnieuw aanpassen en aansluiting zoeken met de samenleving, een samenleving die ontzettend veranderd is. In Ethiopië bestaat er nauwelijks nog een middenklasse en is er een enorme segregatie tussen arm en rijk. Vrienden en sociale netwerken van vroeger bestaan niet meer. ‘Je gaat terug naar een verleden dat niet meer bestaat. Gewoonte, cultuur, alles is anders. Je gaat terug naar een samenleving die zonder jou is doorgegaan.’

Dit is lastig op zowel mentaal en sociaal gebied, maar ook praktisch zijn er tal van uitdagingen zoals het vinden van juiste informatie over bureaucratische procedures en het regelen van huisvesting, zorg en onderwijs. Documentatie is ontzettend belangrijk en dat kost tijd en geduld. Veel geduld. De economische situatie is aan verandering onderhevig en de prijzen voor bijvoorbeeld huisvesting zijn onwijs gestegen. Dit maakt het voor iemand die terugkeert lastig, helemaal als er geen goed vangnet is. ‘Uiteindelijk is terugkeer zoveel meer dan de fysieke verplaatsing, het gaat om de herintegratie met de samenleving die pas kan beginnen als je er bent,’ vertelt Solomon. Vrienden van vroeger zijn er niet meer, de sociale status van jou en je netwerk zijn veranderd en je verwachtingen moeten worden bijgesteld. ‘Als je teruggaat moet je niet op basis van herinneringen teruggaan. Je moet naar de werkelijkheid kijken want het verleden bestaat niet meer.’

Een vangnet bij terugkeer is ontzettend belangrijk, zowel op financieel als sociaal gebied. De samenleving is veranderd en daarmee ook de behoeftes. ►

‘ALS JE TERUGGAAT MOET JE NIET OP BASIS VAN HERINNERINGEN TERUGGAAN. JE MOET NAAR DE WERKELIJKHEID KIJKEN WANT HET VERLEDEN BESTAAT NIET MEER.’

Het is onmogelijk om te concurreren met mensen die hier hun hele leven hebben gewoond. Er is moed nodig om terug te keren, zowel praktisch als mentaal want het is geen kleine stap om terug te keren naar een cultuur die je niet meer goed kent. Solomon vertelt dat hij het liefst in Tigray zou willen wonen, daar zet hij zich ook in voor onderwijs voor jonge meisjes. Zijn dagen vullen zich het organiseren van vrijwilligerswerk, het ontmoeten van vrienden en familie en het navigeren in een ander tijdsbestek, want elke verplaatsing in Addis kost tijd. Zijn vrouw en dochter vinden het moeilijker om hier te zijn, deels omdat ze werk en vrienden missen. Daarnaast is terugkeer voor vrouwen lastiger. ‘De samenleving in Ethiopië is veranderd, maar de positie van de vrouw is wel anders dan in Nederland.’

Gemis en verlangen

Solomon vertelt dat hij in Nederland vooral de voorspelbaarheid van de georganiseerde samenleving en de voorzieningen mist. De zekerheid van electriciteit, water, internet, gezondheidszorg en een bus die komt. Maar hij mist ook de openheid van Nederland, zijn vrienden en diepgaande gesprekken. ‘Thuis bestaat niet meer. Ik ben meer een Nederlander, een wereldburger, dan een Ethiopiër. Dat zie ik als een rijkdom, maar het is ook lastig want je hoort nergens echt thuis. In Ethiopië verlang je naar Nederland en andersom. In Nederland verlangde ik altijd naar het Ethiopië van het verleden.’

Trots

‘Ik ben trots op wat ik geworden ben. Ik ben vanaf heel laag omhoog gekropen doordat ik kansen heb gekregen in Nederland.’ Ik heb drie prachtige kinderen gekregen en fantastisch werk gehad. Ik heb solidariteit geleerd. Andere mensen helpen is voor mij inhoud geven aan waarom ik hier op de planeet ben gekomen. Ik heb zowel in Nederland als in Ethiopië veel georganiseerd om mensen te helpen. Hier in Ethiopië is dat moeilijker maar ik wil de uitdaging aan gaan om hier te blijven, ik gooi niet graag de handdoek in de ring.’ ■

FOTO: Solomon in zijn buurt in Addis Abeba, Ethiopië.

Op een stoffige weg in Worabe, Ethiopië, volgt een kleine stoet een koe die onderweg is naar huis. Kinderen bewegen zich kriskras door de menigte. Buren blijven staan en kijken ernaar. Iemand lacht als het dier koppig een andere kant op loopt. Het is een alledaagse scène, het soort dat je veel ziet op het platteland van Ethiopië. Maar nu representeert de koe meer dan alleen vee.

HET GEWICHT VAN EEN KOE

Voor de ene familie is een koe inkomen. Voor een andere veiligheid. Voor een gemeenschap waarvan veel jongeren zijn vertrokken op zoek naar meer kansen op een beter leven, staat de koe ook iets voor wat lastig is om in cijfers uit te drukken: vertrouwen in een gezamenlijke toekomst.

Wanneer mensen denken aan terugkeer, schetsen ze vaak het beeld dat ze in films zien. Een thuiskomst, een reunië, een goede afloop. De werkelijkheid is vaak rommeliger.

Veel migranten keren terug met ervaringen die ze nooit hadden verwacht mee te maken. Sommigen komen na jaren in het buitenland thuis met weinig om op terug te kijken. Anderen nemen schulden mee, teleurstellingen of het gevoel dat ze gefaald hebben. Vaak verlaten ze hun gemeenschap als ambitieuze jongeren. Als ze na jaren terugkomen, zijn ze veranderd en onzeker over waar ze thuishoren. Dit geldt ook voor diegenen die succesvol waren en besluiten om terug te keren om weer de band met hun familie weer te versterken of vanwege carrièremogelijkheden.

Terugkeren naar huis blijkt niet hetzelfde te zijn als ergens thuishoren. Het is een van de grote paradoxen van migratie. Vertrekken is lastig, maar terugkeren kan net zo moeilijk zijn.

‘Terugkeren naar huis blijkt niet hetzelfde te zijn als ergens thuishoren.’

In Ethiopië worstelen gemeenschappen al jaren met deze uitdaging. Via het door Nederland gefinancierde COMPASS-programma, uitgevoerd door IOM, onderzoeken lokale gemeenschappen een schijnbaar eenvoudig idee: wat als herintegratie niet alleen de verantwoordelijkheid is van de persoon, maar van de gehele gemeenschap? Het antwoord lijkt op sommige plekken op een koe.

Het veemestproject in Worabe werd niet aan een bureau ontwikkeld. Het ontstond door middel van het voeren van gesprekken tussen terugkeerders, lokale autoriteiten, religieuze leiders, boeren, jongeren en andere inwoners. Samen stelden ze elkaar de praktische vraag: wat kan kansen creëren voor zowel de terugkeerder als de gemeenschap? Een van de ideeën was het veemestproject, dat eruit sprong als een investering die aansluit bij de lokale kennis en realiteit.

Voor een buitenstaander lijkt het project wellicht bescheiden. Een aantal koeien. Training. Lokale samenwerking. Toch reikt de ambitie verder dan alleen het economische aspect.

Migratie kan onzichtbare breuken in gemeenschappen achterlaten. Degenen die vertrekken worden soms met bewondering aangekeken, soms met jaloezie, soms met wantrouwen.

Wanneer steun alleen op terugkeerders focust, kunnen deze spanningen oplopen. Waarom zou één persoon meer ondersteuning krijgen terwijl de buren het net zo moeilijk hebben en niets krijgen?

Herintegratie vanuit de gemeenschap richt zich op een andere aanpak. In plaats van het verdelen van mensen in groepen van terugkeerders en mensen die gebleven zijn, wordt er gekeken naar wat de gemeenschap in haar geheel zou ondersteunen. Het doel is niet om simpelweg mensen te ondersteunen die terug zijn gekeerd. Het doel is om een omgeving te creëren waar kansen worden gedeeld en niet om wordt gestreden.

Hierdoor worden mensen die nooit zijn gemigreerd onderdeel van de oplossing. Leden van de gemeenschap helpen met het identificeren van mogelijkheden, lokale leiders faciliteren discussies en families delen kennis en middelen. De voordelen zijn zo ontworpen dat ze als een domino-effect werken voor de samenleving. Vergelijkbare aanpakken in andere landen en regio’s gaan verder. Daar wordt ondersteuning bij herintegratie geïntegreerd in lokale gemeenschapsstructuren en besluitvormingsprocessen.

Hierdoor ontstaat iets waardevollers dan een project om in levensonderhoud te voorzien. Deze aanpak creëert namelijk eigenaarschap. Dat doet ertoe. Het is het moeilijkste onderdeel van herintegratie dat nauwelijks terug te lezen is in de cijfers. Het beantwoordt de stille vraag van terugkeerders: ‘Kan ik hier thuishoren?’

Een stabiel inkomen helpt die vraag te beantwoorden. Een stabiel inkomen helpt om die vraag te beantwoorden, net als verwelkomd worden door buren en deelnemen aan beslissingen over de toekomst van de gemeenschap. Herintegratie heeft een economische kant, maar ook een sociale kant die wordt gevormd door een breed scala aan emoties.

Migratie wordt vaak besproken in termen van grenzen, beleid en cijfers. In de praktijk blijkt dat de consequenties menselijk en persoonlijk zijn. Ze kunnen gevonden worden in de gesprekken die na terugkeer plaatsvinden, de mogelijkheden om een herstart te maken en de bereidheid van een gemeenschap om terugkeerders te accepteren.

Terug in Worabe bereikt de menigte eindelijk haar bestemming. De koe verdwijnt achter een hek. De groep gaat uit elkaar en iedereen weer zijn eigen weg. De scène duurt maar enkele minuten. Toch laat het iets bijzonders zien. Herintegratie is niet het moment waarop de migrant in tegenovergestelde richting de grens oversteekt. Het is een proces van het heropbouwen van vertrouwen, zingeving en verbinding. Het gebeurt langzaam, door relaties op te bouwen, kans voor kans en dankzij de inzet van een gemeenschap. En soms begint het met een koe die wordt vetgemest om met winst op de lokale markt te worden verkocht. ■

Hoe de naam SJIRK vanuit IDSKENHUIZEN in ABOKOBI belandde

Dinsdagochtend 25 juli 1995 reden we met Simeon in onze bejaarde VW naar Schiphol. Om 11:35 uur vertrok zijn vlucht: KL585, Amsterdam - Accra. Het terugkeerbureau [IOM red.] had voor hem een enkele reis geregeld bij de KLM, en een laissez-passer van de Ghanese ambassade in Brussel.

Op Schiphol tekende Simeon de verklaring dat hij 'al zijn procedures introk'. Na het passeren van de paspoortcontrole ontving hij van het IOM de beloofde 'ondersteuningsbijdrage' van 500 gulden. Wij hadden hem al eerder die ochtend in gesloten envelop een stapeltje dollarbiljetten meegegeven, zodat hij niet met lege handen bij zijn moeder terug zou keren.

De avond ervoor vierden we met zijn Afrikaanse vrienden een weemoedig afscheidsfeest. Ze hadden bij een tropische supermarkt in de Bijlmer inkopen gedaan, zodat hij voor één keer echt Afrikaans koken, na alle flauwe aardappels en pasta's van de Poiesz die we hem hadden voorgezet. Ik heb nooit meer zoveel heimwee in iemands ogen gezien, als die zomer van '95 bij Simeon. Twee jaar eerder was zijn hoop op Europa gericht, nu hunkerde hij naar de geur en warmte van zijn moederland.

Simeon was een 'veiligelander', zouden we tegenwoordig zeggen, of nog afkeurender: een 'ordinaire gelukzoeker'. Na zijn aanlanding in de haven van Vlissingen, 24 december '93, had hij beweerd dat hij uit Liberia kwam, en geboren was in Monrovia. Wij wisten na een paar maanden wel beter, maar dat stond geen hartelijkheid in de weg.

Na een periode in het opvangcentrum in Zeewolde en azc Almelo, was Simeon in een noodwoning in ons dorp geplaatst, samen met nog drie jongemannen uit West-Afrika. Op zondagochtend zochten ze een kerk op, en na de dienst nodigden wij ze uit voor het eten. We vertelden elkaar verhalen, en al snel waren we vrienden.

Migratie is van alle tijden en plaatsen; soms brengt het vooruitgang, soms eindigt het in een deceptie.

Wij kenden dat uit de familie: na de oorlog een nieuw leven begonnen in Canada, maar in de jaren zestig - enkele kinderen rijker, een paar illusies armer - toch teruggekeerd in Nederland.

Mijn eigen, 'diep-Friese' voornaam herinnerde aan een binnenlandse, maar daarom niet minder ingrijpende verhuisbeweging. Ik ben vernoemd naar opa Sjirk, die in 1889 geboren was in Idskenhuizen - gemeente Doniawerstal (hij kreeg dezelfde naam als zijn op 4-jarige leeftijd gestorven, eerstgeboren broer). Op zoek naar werk en geluk belandde hij dertig jaar later in de Zaanstreek, en nog weer later in het Gooi. Daar werd ik als kleinzoon naar hem vernoemd.

Toen ik vervolgens vanwege een baan en voor het geluk naar *Fryslân* migreerde, ging iedereen daar ervan uit dat ik van Friese komaf was en terugkeerde in it *heitelân*. Als je Sjirk heet, beginnen ze spontaan Fries tegen je te praten, dus de taal en cultuur maakte ik me snel eigen.

Met Simeon zijn we jarenlang blijven corresponderen. Hij overlaadde zijn brieven met zegenwensen, en sloot altijd af met een bijbeltekst en 'due, due, due!' want dat was zijn transcriptie van het Nederlandse 'doei!'. Nadat wij drie dochters hadden gekregen, naaide zijn vrouw Raheal - hij was inmiddels getrouwd - drie Ghanese gewaden voor hen.

In 2008 kregen ze zelf een zoon die ze Sjirk noemden: naar een verre, oude vriend in Nederland. Gelukkig is Ghana geen islamitisch land, want in het Arabisch heeft *sjirk* een godslasterlijke betekenis. Sjirk Kodjo is onlangs achttien jaar geworden. Ik heb hem een foto gestuurd van Idskenhuizen rond de vorige eeuwwisseling, en van pake Sjirk wiens naam hij draagt. ■

Sjirk Kuijper (1966) is columnist en oud-hoofdredacteur van het Nederlands Dagblad

TELLEN IS KIEZEN:

WAAROM MIGRATIECIJFERS NIET HET HELE VERHAAL VERTELLEN

Persoonlijke verhalen maken migratie voelbaar, maar de data laten zien hoe groot en breed de werkelijkheid is. Een enkel verhaal kan ons bijblijven. Cijfers laten zien of het uitzonderlijk is, of juist deel van een patroon. Ze helpen aannames te toetsen en brengen bewegingen aan het licht die anders eventueel onopgemerkt blijven. Maar cijfers spreken nooit helemaal voor zichzelf: ook wat we tellen, en hoe, bepaalt het beeld dat ontstaat. Samen geven data en verhalen een completer, eerlijker en vaak verrassender beeld van migratie. Het loont daarom migratiecijfers goed te begrijpen.

EEN KLEIN DEEL VAN DE WERELDBEVOLKING

Door de verhalen die we horen in de media zou je kunnen denken dat er nog nooit zo veel migratie was als nu. Toch migreert een relatief klein deel van de wereldbevolking. De meeste mensen wonen nog altijd in het land waar ze geboren zijn. Ontheemding neemt de afgelopen jaren wel sterk toe door conflict, klimaat en economische nood. Maar de meeste ontheemden blijven in hun eigen land: in 2009 migreerden naar schatting 740 miljoen mensen binnen hun land. In 2024 woonden er naar schatting 304 miljoen mensen buiten hun geboorteland, 3,7 procent van de wereldbevolking. Dat maakt migratie meer dan een nationaal of Europees vraagstuk: het is onderdeel van een mondiale realiteit.

De kaart toont het totale aantal internationale migranten in elk land.

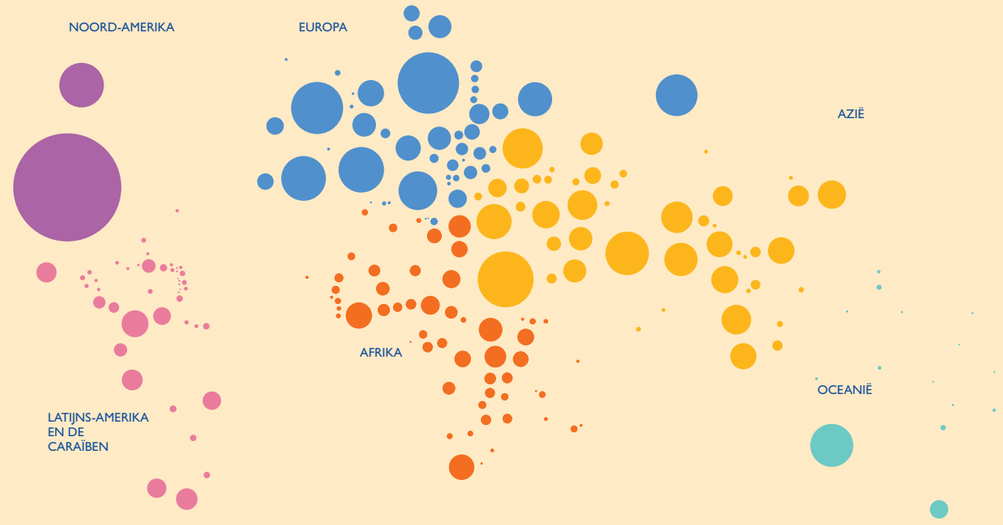

De kaart toont het procentuele aandeel internationale migranten in elk land.

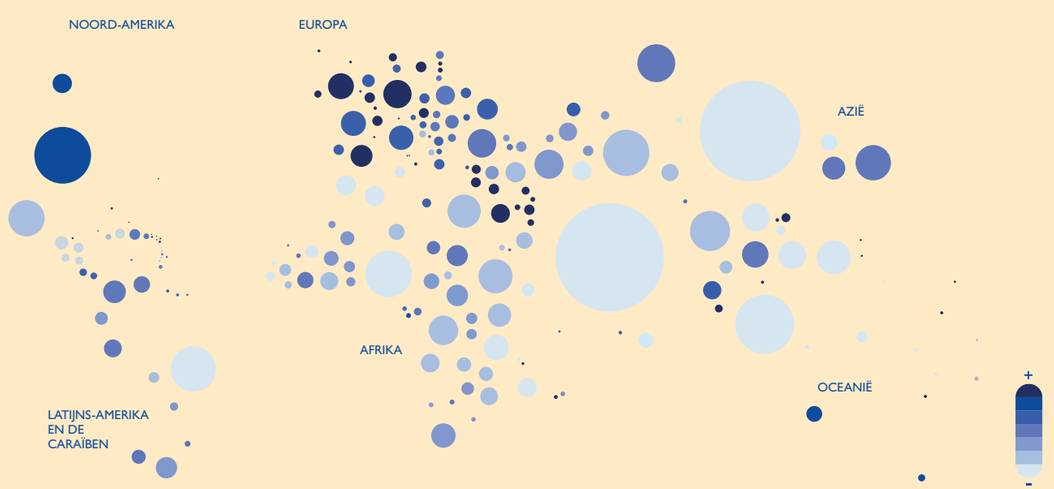

Het wereldwijde gemiddelde verbergt grote verschillen. Als je vraagt 'Waar wonen de meeste migranten?,' hangt het antwoord af van de vraag. In absolute aantallen staan de Verenigde Staten bovenaan, met ruim vijftig miljoen. Maar kijk je naar het aandeel in de bevolking, dan komt de VS niet eens in de top 25.

In de Verenigde Arabische Emiraten is meer dan 74 procent van de bevolking internationale migrant. Welk land 'veel' migranten heeft, hangt dus af van je vraag: kijk je naar absolute aantallen, of naar het aandeel in de bevolking? Tel je mensen, of tel je verhoudingen?

VASTE ROUTES: MIGRATIECORRIDORS

Migratie beweegt elk jaar weer anders, maar over langere tijd kunnen ook herkenbare patronen ontstaan. Als veel mensen jarenlang migreren tussen een herkomst- en een bestemmingsland, spreken we van een migratiecorridor. De omvang meet je aan het aantal mensen dat in het ene land is geboren en in het andere woont. De grootste corridors ter wereld zijn:

01 MEXICO → VERENIGDE STATEN
02 AFGHANISTAN → ISLAMITISCHE REPUBLIEK IRAN
03* SYRIË → TURKIJE

*Grotendeels gevormd door vluchtelingen uit de Syrische burgeroorlog

IOM ALS WERELDWIJDE DATABRON

Via de Displacement Tracking Matrix (DTM) verzamelt IOM migratiegegevens in meer dan 90 landen.

Het Migration Data Portal bundelt internationale migratiedata en maakt ze vergelijkbaar.

Het tweejaarlijkse World Migration Report is een toonaangevende publicatie over migratietrends.

Het Missing Migrants Project registreert migranten die tijdens hun reis zijn omgekomen of vermist geraakt.

HOE MIGRATIECIJFERS TOT STAND KOMEN

Achter een migratiecijfer zit altijd een registratiesysteem, en die systemen meten niet hetzelfde. De IND registreert alleen niet-Nederlanders die een verblijfsvergunning aanvragen en heeft geen gegevens over emigratie. Het CBS kijkt breder: immigratie en emigratie van alle personen, ongeacht nationaliteit. Iemand telt mee als hij uit het buitenland komt en bij een gemeente staat ingeschreven. Asielzoekers tellen pas mee met een (tijdelijke) verblijfsvergunning, of na meer dan een half jaar in een azc met inschrijving. Ongedocumenteerde migranten worden niet meegeteld in de statistieken.

Ook internationaal lopen definities uiteen. IOM's Displacement Tracking Matrix (DTM) telt geen reguliere migratiestromen, maar volgt ontheemding in crisissituaties, vaak op basis van veldwaarnemingen. Daardoor is een DTM-schatting niet één-op-één te vergelijken met een CBS-cijfer, ook al gaat het allebei om migratiedata.

Bronnen: CBS, IND en databronnen van IOM.

WIE TELT WAT, EN WANNEER?

En hoeveel mensen migreerden er dit jaar naar Nederland? Ook hier hangt het antwoord af van wie je het vraagt. Het CBS telt anders dan de IND, en internationale organisaties zoals IOM hanteren weer eigen definities. Migratie is ook veel breder dan enkel asielmigratie.

Mensen migreren voor studie, gezin, tijdelijke bescherming of vertrek en terugkeer.

MIGRATIE IS MEER DAN ASIEL

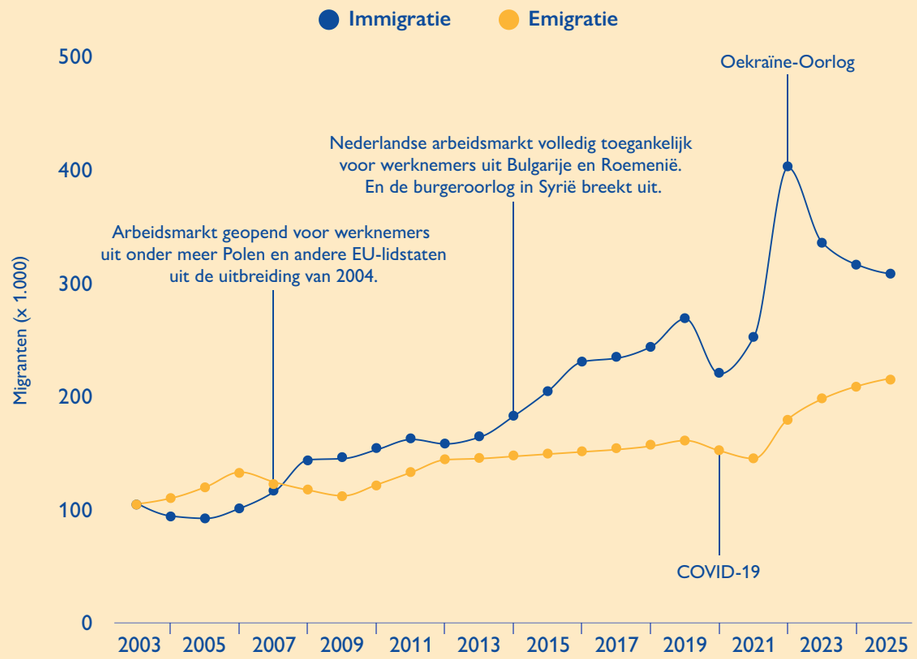

EEN STIJGENDE LIJN KAN OP MEER AANKOMST WIJZEN, OP MINDER VERTREK OF OP ALLEBEI

Cijfers zijn geen losse feiten. Wie alleen naar de cijfers kijkt, ziet hoeveel mensen komen en gaan. Wie naar de context kijkt, begrijpt waarom. Achter elke stijging of daling schuilen oorlogen, economische veranderingen, beleidswijzigingen en internationale gebeurtenissen. Dit geeft ook weer hoe verbonden Nederland is met de rest van de wereld.

BRUTOMIGRATIE?

Brutomigratie is het aantal mensen dat in een jaar naar Nederland komt (immigratie) of vertrekt (emigratie), los van elkaar geteld. Nettomigratie, het migratiesaldo, is het verschil: immigratie minus emigratie.

Veel immigratie en veel emigratie in hetzelfde jaar geven dus een laag saldo. In 2022 was de immigratie vanuit Oekraïne hoog, terwijl de emigratie laag bleef. Daardoor liep het saldo extra op. Vraag je bij het zien van een grafiek daarom af: gaat het om brutomigratie, het saldo of een specifieke stroom?

WIE IS DE ARBEIDS-MIGRANT?

Ze varen over de wereld, maken huizen schoon, bouwen muren en spelen klassieke muziek. Nederland telt naar schatting ruim 900.000 arbeidsmigranten, ieder met een eigen achtergrond, ervaring en toekomstplan. Sommigen komen met een arbeidscontract op zak, anderen werken jarenlang zonder de juiste papieren. Wie zijn de mensen achter het werk? Zeven arbeidsmigranten vertellen over hun leven in Nederland, de kansen die ze vonden en de obstakels die ze tegenkwamen.

‘Stilstaand water gaat stinken, je moet af en toe veranderen.’

Ebu* groeide op in een kuststad in Ghana. Al jong lokte de zee. Hij maakte zijn opleiding niet af en monsterde al vroeg aan op een schip. Ruim twintig jaar vaart hij over de wereld en werkt hij in de machinekamer. Via omzwervingen komt hij naar Nederland. Hier werkte hij eerst in een slachthuis en later in een scheepsrederij. Na een ongeluk verliest hij zijn baan. Vanaf dan werkt hij als schoonmaker en neemt hij verschillende baantjes aan. Hij verblijft bij kennissen en is soms dakloos. Na 25 jaar vindt hij het tijd om terug te gaan naar Ghana. Bezorgd is hij niet; hij keert weer terug naar de plek waar hij vandaan kwam, vlakbij de zee.

‘Werk alleen is niet voldoende voor mij.’

Karin kwam twaalf jaar geleden naar Nederland om haar moeder te helpen die hier al langer werkte om voor haar kinderen de opleiding te kunnen betalen. Het valt haar zwaar en Karin helpt haar zodat ook haar broer kan studeren. Schoonmaakwerk is voor Karin niet genoeg, ze is nieuwsgierig en wil altijd verder leren. Ze verdiept zich graag in haar rechten en wil mensen helpen. Ze werkt als vrijwilliger voor meerdere organisaties die mensen ondersteunen zonder papieren en ze is lid van de FNV-vakbond voor schoonmakers. ‘Door mijn vrijwilligerswerk leer ik Nederland goed kennen,’ zegt ze, maar ze mist Indonesië ook. Het gevoel van veiligheid en gemeenschap is belangrijk voor haar. Ze woont nu samen met haar moeder. In de toekomst hoopt ze in Indonesië een eigen restaurant te beginnen.

‘In Nederland zijn er meer kansen in de klassieke muziek.’

Toen **Galit** veertien jaar geleden vanuit Israël naar Nederland kwam, wilde ze studeren en daarna terugkeren. Als blokfluitist vond ze hier meer mogelijkheden om op te treden en met andere musici samen te werken. Tijdens haar studie ontmoette ze de Indonesische luitspeler Punto. Inmiddels wonen ze met hun dochter in Den Haag. Galit voelt zich verbonden met haar buurt en heeft Nederlandse en internationale vrienden. Toch blijven officiële brieven en systemen soms ingewikkeld. Ook Israël voelt als thuis. Haar ouders wonen er en ze mist het eten, het weer en de mensen. De veiligheidssituatie speelt mee in haar besluit om niet terug te gaan. In Nederland heeft ze een ander soort rust ervaren. Thuis is voor haar daarom niet één plek: zowel Israël, Amsterdam als Den Haag voelen vertrouwd. Haar toekomst ligt in Nederland, waar haar dochter opgroeit. ►

*Om privacyredenen is de naam gefingeerd.

‘Hoe kan ik genoeg geld verdienen voor mijn kinderen?’

Maria* is 74 jaar, komt uit de Filippijnen en werkt in de schoonmaak. 23 jaar geleden kwam ze naar Nederland om geld te verdienen zodat ze de opleiding van haar drie zoons kon betalen. Ze maakt huizen schoon van dokters, advocaten, makelaarskantoren en zakenmannen. De eerste jaren waren moeilijk, ze werkte zo hard dat ze werd opgenomen in het ziekenhuis en krabbelde langzaam weer overeind. Bij sommige gezinnen is ze inmiddels al meer dan 22 jaar in dienst. Nu haar kinderen volwassen zijn werkt ze voor haar eigen toekomst en droomt ze van een huisje met kippen en een tuin in haar geboortedorp. Voor nu blijft ze hier en zorgt ze nog voor anderen. Het liefst gaat ze vrijwilligerswerk doen bij ouderen, omdat ze vaak ziet hoe eenzaam zij zijn.

‘Als oudste man in het gezin heb ik de financiële verantwoordelijkheid.’

Alisher* is 22 en komt uit Oezbekistan. Als oudste zoon in een gezin van vijf kinderen draagt hij sinds het overlijden van zijn vader de verantwoordelijkheid om zijn familie financieel te ondersteunen. Na enkele maanden in Bulgarije en Polen te hebben gewerkt zonder betaald te worden, kwam hij ongeveer drie maanden geleden naar Nederland. Hier werkte hij als stukadoor, hoewel het werk onregelmatig is. Tijdens een potje voetbal brak hij zijn bovenbeen. Het ongeluk zette zijn plannen voor de toekomst op losse schroeven. Toen hij zijn moeder het slechte nieuws vertelde, antwoordde zij: ‘Kom naar huis.’ Alisher maakt zich zorgen of artsen in Oezbekistan de metalen pinnen kunnen verwijderen die in Nederland zijn aangebracht.

‘Ik wilde mijn gezin uit de armoede halen maar kwam terecht in een hel.’

Karla* komt uit de Filipijnen. Om de opleiding van haar kinderen te bekostigen werkte ze als hulp in het huishouden in het buitenland. Het diplomatengezin waarbij ze in Nederland verbleef buitte haar uit. Ze werkte zestien uur per dag, werd slecht behandeld en kreeg nauwelijks te eten. Haar paspoort werd ingenomen en ze mocht niet naar buiten. ‘Ik voelde me net een hond’ vertelt ze. Via internet kwam ze in contact met iemand van FairWork, een organisatie die slachtoffers van mensenhandel en arbeidsuitbuiting helpt. Ze wist uiteindelijk te ontsnappen en werd opgevangen. Inmiddels heeft ze een verblijfsvergunning en werkt ze hard aan haar toekomst. Ze leert Nederlands en hoopt hier in de thuiszorg met ouderen te kunnen werken. Dit jaar zag ze voor het eerst sinds jaren haar kinderen weer terug, zij zijn inmiddels oud genoeg om voor zichzelf te zorgen.

‘Het was nooit mijn droom om naar Nederland te komen.’

Acht jaar geleden verruilde **Mariana** haar leven in Mexico voor Nederland. Niet omdat ze van emigreren droomde, maar omdat haar man in Nederland een baan aangeboden kreeg. Ze twijfelde maandenlang: in Monterrey had ze werk waarvan ze hield, een eigen inkomen en familie en vrienden dichtbij. In Nederland moest ze opnieuw beginnen. Ze kende niemand, miste haar familie en was aanvankelijk afhankelijk van haar man. Om actief te blijven, ging ze twee dagen per week onbetaald aan de slag bij een non-profitorganisatie voor kinderen. Later kreeg ze er een betaalde functie. Inmiddels hebben zij en haar man hier werk, vrienden en een leven opgebouwd. Toch voelt migratie soms als leven tussen twee werelden. In Mexico zijn haar familie, vrienden en herinneringen, maar bij ieder bezoek merkt ze dat haar leven daar niet heeft stilgestaan en zijzelf evenmin. ■

*Om privacyredenen is de naam gefingeerd.

HET HUIS VAN EUROPA

mijn buurman heeft een continent bedacht
een glooiend rijk met weinig eigenschappen
geen wind of echo: instapklare vlaktes
maken het leven lang en af

de burgers zijn beschaafd aan alle kanten
volledig rond en eengemaakt
gelijken zij hun munten, talen, hun tomaten
vredig rollen ze over straat

ook in mij gedijt dat eindeloos
verlangen naar orde, huiselijkheid
buurman en ik, wij aanvaarden elkaar
vormen het schuim op onze idealen

maar soms, wanneer de wereld brandt
vlak voor het slapengaan
soms denk ik zachtjes aan mijn afkomst
dan ruik ik u op afstand

daar, onder gladde jongenshuid
ontwaakt in honderdduizendvoud
een ronduit tegenstrijdig gaat

een hol gevuld met kelten en katharen
etrusken, moren, magyaren
het stinkt er naar melk en mannenvacht

naar visigoten, protoslaven
lappen trekken op jacht naar de kruin
vandalen bevolken mijn onderbuik

mijn vlees puilt uit, begint te smelten
bask! saks! merovingers
haken zich vast aan tere ribben

ik val uiteen, kom samen in horden
ik word een goede barbapappa
voor al mijn reizende voorvaderen

hier gaat de mikmak van europa

mijn buurman had een continent bedacht
maar ik zoek een kamer voor mijn gasten
een huisje voor gemengde komaf
of gewoon een vat om in te slapen

ik zoek een plek vol ongemak
liefst hoekig zoals vroeger: slecht geregeld
tochtig en half af, maar écht -
geef me houvast tussen kelder en dak

bouw voor mij een roestig huis
tegen een merelveld vol schone mythen
tegen de klaprozen van poperinge
en de gouden kiezen van auschwitz

tegen een uitzicht op mist en zuiverheid
bouw mij een moeilijk, pijnlijk huis

Dichter der Nederlanden — Ramsey Nasr
© Ramsey Nasr, 16 mei 2011

THE HOUSE OF EUROPE

my neighbour conceived a continent
a rolling realm where features are few
no wind or echoes, just furnished plains
to make our lives complete and long

the citizens are civilised to uniformity
rough edges gone and rounded off
like their languages, their coins and tomatoes
they roll on down the road in peace

it also thrives in me, this endless
longing for order, domesticity
my neighbour and I accept each other
we are the froth on our ideals

but sometimes when the world's on fire
just before I go to sleep
I think softly of my origins
and smell you in the distance

where, under smoothly boyish skin
a pit of gaping contradiction
awakes a hundred-thousand-fold

a hole full of celts and cathars
etruscans, moors and magyars
reeking of milk and manly hides

of visigoths and proto-slavs
lapp hunters head up north
vandals settle at gut level

my flesh bulges and starts to melt
basque! saxon! merovingians
hook onto tender ribs

in hordes I fall apart and come together
turning into a good barbapapa
for all my travelling forebears

that's europe with the works

my neighbour conceived a continent
but I need a room for my guests
a home for my mixed origins
or simply a barrel to sleep in

I need a place with discomforts
with old-style corners: badly arranged
draughty and incomplete, but real –
something to grip between cellar and roof

build me a rusty house against
the dizzy myths of the field of blackbirds
against the poppies of poperinge
and the gold teeth of auschwitz

against a prospect of mist and purity
build me a difficult, painful house

Dichter der Nederlanden — Ramsey Nasr
© Ramsey Nasr, 16 mei 2011
Translation: David Colmer